

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η πρώτη φράση του κειμένου («*Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον*») παραπέμπει τον αναγνώστη στο τέλος του ογδού βιβλίου του Θουκυδίδη. Στα επτά¹ βιβλία των *Ελληνικών* εξιστορούνται τα γεγονότα της περιόδου 411 έως 362 π.Χ. Η ιστορική αφήγηση έχει οργανωθεί σε τρεις μεγάλες ενότητες².

Α' Η πρώτη ενότητα (1.1.1-2.3.10) περιλαμβάνει τα γεγονότα της τελευταίας περιόδου του Πελοποννησιακού πολέμου από το 411 π.Χ., όπου διακόπτεται η αφήγηση του Θουκυδίδη, ως τον τερματισμό του πολέμου, το 404 π.Χ., με την ήττα και την παράδοση της Αθήνας.

Β' Η δεύτερη (2.3.11-5.1.36) εξιστορεί την κατάληψη της εξουσίας στην Αθήνα από τους Τριάκοντα τυράννους, την αποκατάσταση της δημοκρατίας, τις σχέσεις της Σπάρτης με τους Πέρσες, τις συνεχείς μετακινήσεις των ελληνικών πόλεων σε διάφορες συμμαχίες και συγκρούσεις ως την αποδοχή της «ειρήνης του βασιλέως» (ή της «Ανταλκιδείου ειρήνης»), 386 π.Χ., με την οποία οι Ελληνικές πόλεις αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν α) την επικυριαρχία του βασιλιά της Περσίας στις μικρασιατικές πόλεις και στα νησιά και β) στη Σπάρτη, το δικαίωμα να επιβλέπει την τήρηση των όρων της συνθήκης.

Γ' Η τρίτη ενότητα (5.2.37-7.4.27) προβάλλει, μέσα από πολλές άλλες ιστορικές εξελίξεις, τη βαθμιαία άνοδο της δύναμης της Θήβας, την κατάληψη της ακρόπολης της Θήβας από τους Σπαρτιάτες (382 π.Χ.), τις συγκρούσεις Θηβαίων-Σπαρτιατών ως τη μάχη των Λεύκτρων (371 π.Χ.), σταθμό στη θηβαϊκή ηγεμονία. Οι συνεχείς συγκρούσεις και ανακατατάξεις λήγουν με τη μάχη της Μαντινείας (362 π.Χ.), στην οποία συγκρούστηκαν όλες οι σημαντικές ελληνικές πόλεις και το αποτέλεσμα ήταν αμφίρροπο. Η αξιολόγηση της σημασίας αυτής της μάχης αποτυπώνεται στην προτελευταία φράση του έβδομου βιβλίου: «*ἀκρισία καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν Ἑλλάδι*».

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΡΩΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ: Σε επτά κεφάλαια ο Ξενοφών καταγράφει τις

1. Ο χωρισμός σε επτά βιβλία είναι μεταγενέστερος.

2. Οι μελετητές του Ξενοφώντος υποστηρίζουν τη «στρωματική σύνθεση» των *Ελληνικών*, δηλαδή ότι το έργο γράφτηκε σε διαφορετικές περιόδους της ζωής του συγγραφέα.

συγκρούσεις των Αθηναίων και των Σπαρτιατών στον Ελλήσποντο και το Ανατολικό Αιγαίο ως τη νίκη του αθηναϊκού στόλου στις Αργινούσες (406 π.Χ.) και τη δίκη των Αθηναίων στρατηγών. (Βλ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ, Πελοποννησιακός Πόλεμος, γ' ο πόλεμος στο Ανατολικό Αιγαίο).

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Σε τέσσερα κεφάλαια εξιστορούνται: οι δυσκολίες του εκστρατευτικού σώματος των Σπαρτιατών στη Χίο και η ανάληψη της ηγεσίας του σπαρτιατικού στόλου, για δεύτερη φορά, από το Λύσανδρο. Οι νέοι σύμμαχοι των Σπαρτιατών, δηλαδή οι πόλεις και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου που είχαν αποστατήσει από την εξασθενημένη Αθήνα, δείχνουν εμπιστοσύνη στο Λύσανδρο. Οι διαπραγματεύσεις του με τον Κύρο, Πέρση σατράπη της περιοχής, εξασφαλίζουν περσική οικονομική βοήθεια προς τη Σπάρτη και το πολεμικό της πρόγραμμα. Η βάση του σπαρτιατικού στόλου για τις εξορμήσεις του ήταν η Έφεσος, του αθηναϊκού η Σάμος, ο μόνος πιστός σύμμαχος των Αθηναίων. Στα επόμενα κεφάλαια (2.1.16-2.4.43) περιγράφεται η καταστροφή του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς (405 π.Χ.), η πολιορκία και η παράδοση της Αθήνας (404 π.Χ.), η κατάληψη της εξουσίας από τους Τριάκοντα, τα εγκλήματα τους και η αποκατάσταση της δημοκρατίας.

Τα κεφάλαια του 2ου Βιβλίου των *Ἑλληνικῶν* που ακολουθούν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον:

- α) **φιλολογικό**: ένας ικανός ιστορικός περιγράφει με σαφήνεια και ζωντάνια γεγονότα και πρόσωπα μιας ταραγμένης περιόδου.
- β) **ιστορικό**: ποιοι παράγοντες οδήγησαν σε διάλυση την ισχυρότερη ναυτική, οικονομική και στρατιωτική δύναμη της κλασικής εποχής και σε κατάλυση τη δημοκρατία.
- γ) **πολιτικό**: σε ποιες απάνθρωπες ακρότητες μπορεί να φτάσει ένα καθεστώς βίας και αυθαιρεσίας. Πόσο υπεύθυνοι για την κατάσταση είναι οι πολίτες εκείνοι που νομίζουν ότι οι αδικίες εις βάρος των συμπολιτών τους δεν «αγγίζουν» τους ίδιους. Ποια είναι η ανωτερότητα της δημοκρατίας, παρόλες τις πιθανές αδυναμίες της σε σύγκριση με τα τυραννικά καθεστώτα.

Βιβλίο 2. Κεφάλαιο 1. §1-15

Περίληψη

Στο πρώτο βιβλίο των Ελληνικών ο Ξενοφών καταγράφει τα γεγονότα της τελευταίας περιόδου του Πελοποννησιακού πολέμου από το 411 ως το 406 π.Χ. (ναυμαχία στις Αργινούσες και νίκη του αθηναϊκού στόλου).

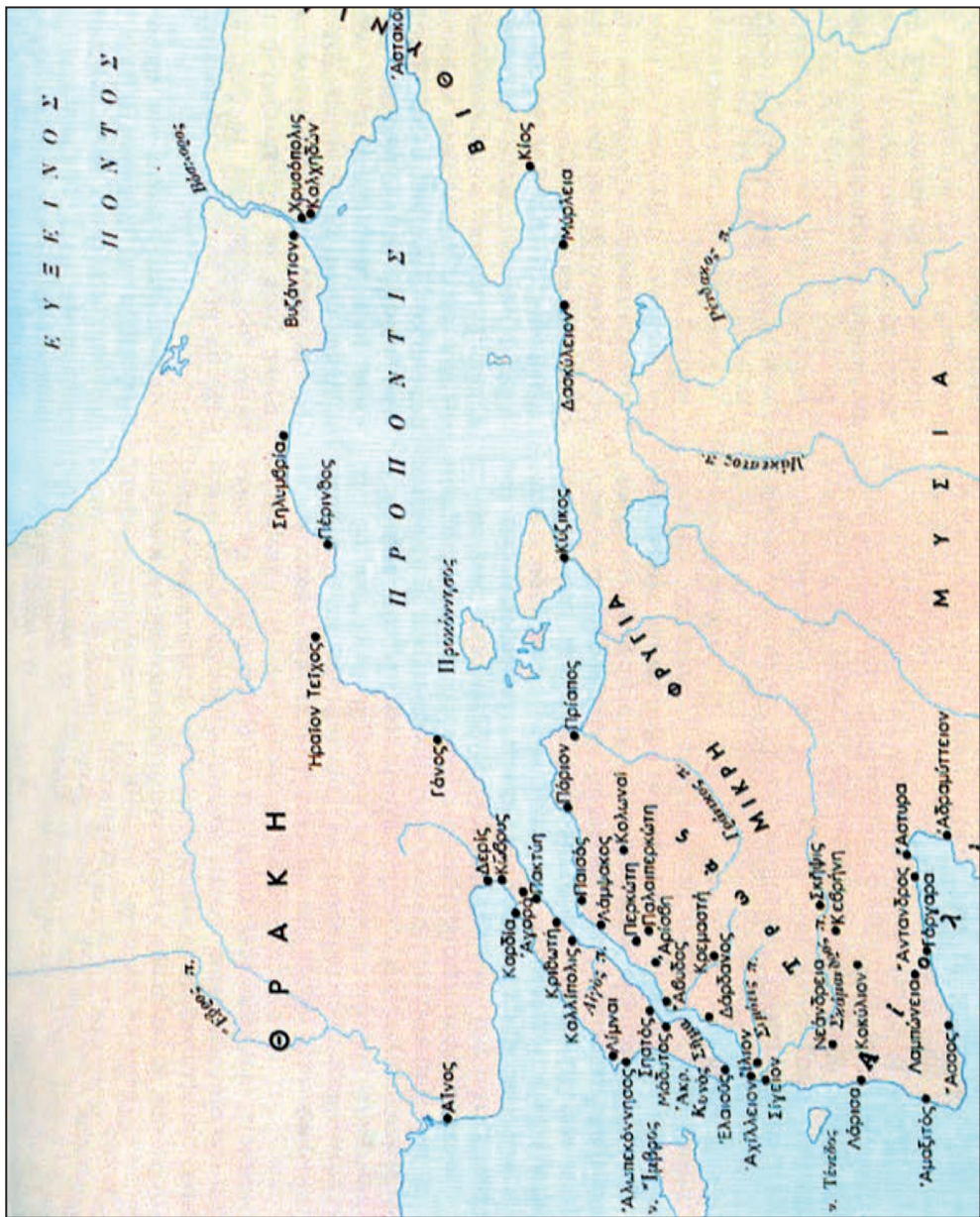
Το δεύτερο βιβλίο των Ελληνικών, που περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια, αρχίζει με τις δυσκολίες συντήρησης του εκστρατευτικού σώματος των Σπαρτιατών στη Χίο (405 π.Χ.) και την ανάληψη της ηγεσίας του σπαρτιατικού στόλου, για δεύτερη φορά, από τον Λύσανδρο. Οι νέοι σύμμαχοι των Λακεδαιμονίων δείχνουν εμπιστοσύνη στον Λύσανδρο, και οι διαπραγματεύσεις του με τον Κύρο εξασφαλίζουν την παροχή οικονομικής βοήθειας προς τη Σπάρτη και το πολεμικό της πρόγραμμα. Η βάση του σπαρτιατικού στόλου για τις εξορμήσεις του ήταν η Έφεσος, του αθηναϊκού η Σάμος.

Βιβλίο 2. Κεφάλαιο 1. §16-32

Κείμενο

- 16 Οί δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως
κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον,
καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγούς πρὸς
τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδο-
17 τον. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς
τὸν Ἐλλήσποντον πρὸς τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλου καὶ ἐπὶ
τὰς ἀφεσθηκίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
18 ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσαν-
δρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὔσαν
Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρήσαν πεζῆ· ἡγεῖτο
19 δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. Προσβαλόντες δὲ τῆ πόλει αἰρούσι
κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὔσαν πλουσίαν

*Οἱ στόλοι των
αντιπάλων
εισπλέουν στον
Ελλήσποντο*

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
 ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
 411-404 π.Χ.
 ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΟΝΤΙΣ

καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδεῖων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος.

- 20 Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὠρμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιούντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιούμενοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ
- 21 Λάμψακον, καὶ εὐθύς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν. Ἐκεῖθεν δ' εὐθύς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διεῖχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ταύτην σταδίου ὡς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο.

- 22 Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ
- 23 ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ ἦκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

- 25 Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὀρμούντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίου ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὀρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι εἰς Σηστόν παρήνει πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν· οὐ ὄντες ναυμαχίσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. Οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκείνον. Καὶ ὁ μὲν ὤχετο.

- 27 Λύσανδρος δ' ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰ τε σιτία πόρ-

*Κατάληψη
θέσεων*

*Ἡ ολιγωρία
τῶν Ἀθηναίων*

*Το στρατήγημα
τοῦ Λύσανδρου*

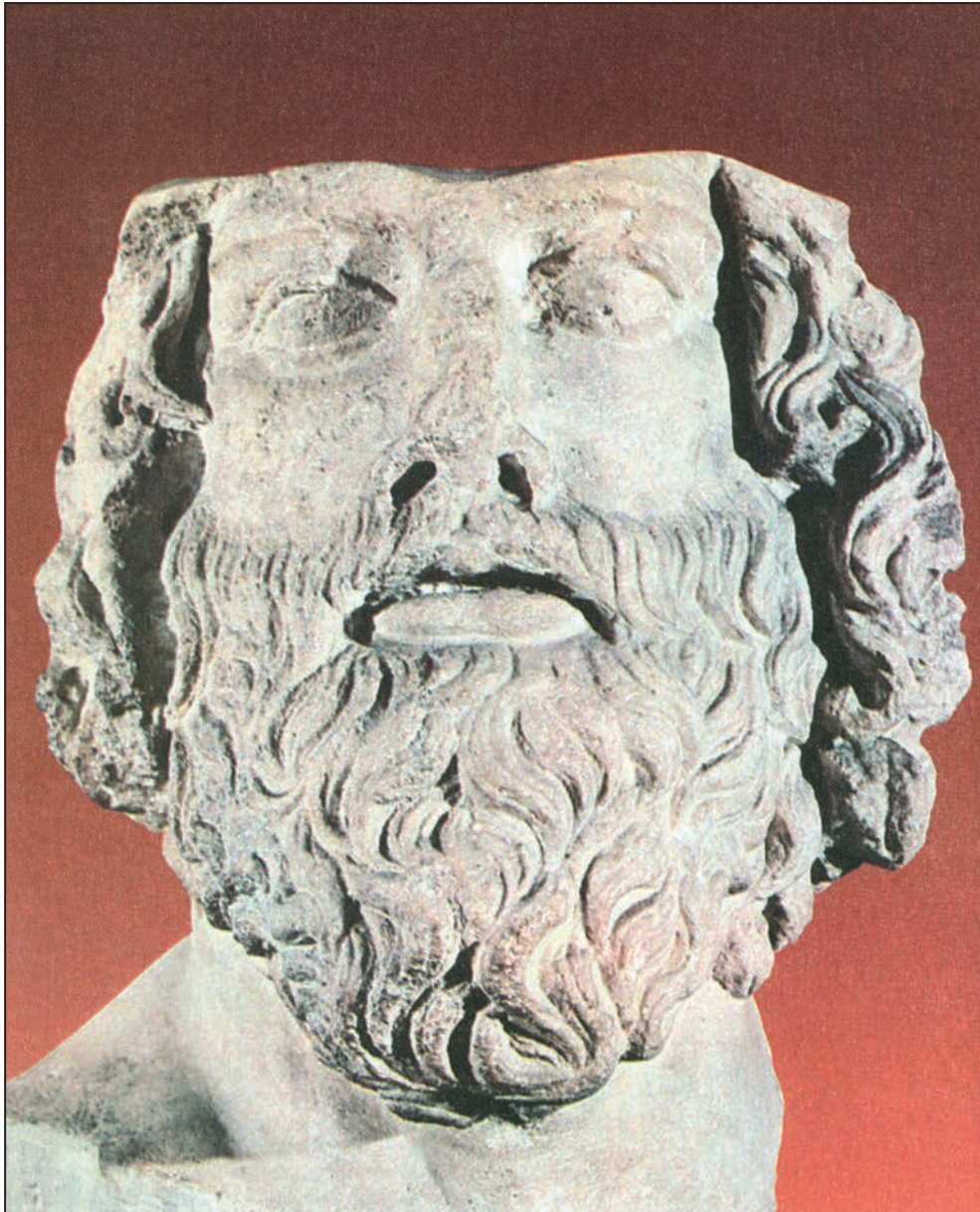
ρωθεν ώνούμενοι και καταφρονούντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανήγεν), ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτὸν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε.

- 28 Λύσανδρος δ' εὐθύς ἐσήμανε τὴν ταχίστην πλεῖν, συμπάρῃει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ ἰδὼν τὸν ἐπίπλου, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῆ γῆ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῆ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τευχύδρια.
- 29 Κόνων δὲ ταῖς ἐννεά ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἰστία, καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.
- 30 Λύσανδρος δὲ τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τᾶλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδειμάντον. Ἦν δ' ἡμέρα ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστήν εἰς Λακεδαιμόνα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος
- 31 τριταῖος ἀπήγγειλε. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τοὺς συμμάχους ἐκέλευσε βουλευέσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγοραὶ ἐγίνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἃ τε ἤδη παρενομήκεσαν καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριῆρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσαιαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος· ἠτιάθη μὲντοι ὑπὸ τινων προδοῦναι τὰς ναῦς.

*Ἡ συντριπτικὴ
ἦττα των Αθηναίων*

*Ἡ δίκη
καὶ ἡ ἐκτέλεση
των αἰχμαλώτων*

Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἄνδριους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἶη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἑλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

Ο Λύσανδρος (Εκδοτική Αθηνών)

Γλωσσικά σχόλια

<i>ὀρμῶμαι+ἐκ+γεν.</i>	εξορμώ από..., έχω ως ορμητήριο (ορμή· βίαιη, σφοδρή κίνηση)
<i>ὀρῶ (-άω)</i>	
<i>τὴν βασιλέως (γῆν) κακῶς ἐποίουν</i>	ληλατούσαν τη χώρα του βασιλιά (της Περσίας)
<i>προσείλοντο· προσαيروῦμαί τινα</i>	εκλέγω επιπλέον, (επίσης), κάποιον
<i>ἀνάγομαι</i>	βγαίνω από το λιμάνι στην ανοιχτή θάλασσα
<i>ἀφέστηκα - ἀφίσταμαι</i>	αποστατώ
<i>αἰρῶ κατὰ κράτος</i>	κυριεύω με έφοδο
<i>ἐπιτήδεια</i>	εφόδια
<i>τὰ ἐλεύθερα σώματα</i>	οι ελεύθεροι, οι πολίτες
<i>κατὰ πόδας</i>	από κοντά
<i>ὀρμίζομαι</i>	αγκυροβολώ (ὄρμος· μικρός κόλπος, αγκυροβόλι)
<i>ἀριστοποιοῦμαι</i>	τρῶω, (προ)γευματίζω - η λ. ἄριστον στα κείμενα του Ομήρου και του Αισχύλου σημαίνει πρωινό, πρόγευμα. Στην ιωνική και στην αττική πεζογραφία, μεσημεριανό γεύμα.
<i>ἐπισιτίζομαι</i>	εφοδιάζομαι με τρόφιμα
<i>ἀντίον</i>	ἀπέναντι
<i>διέχω</i>	έχω πλάτος
<i>ταύτη</i>	εκεί
<i>στάδιον, τὸ</i>	(πληθ. στάδιοι, οι, στάδια, τα) μέτρο μήκους, 185μ.
<i>ἢ ἐπιούσα (ἔπειμι)</i>	η επομένη
<i>σημαίνω + απαρ.</i>	δίνω σήμα να...
<i>παραβλήματα παραβάλλω</i>	τοποθετώ στα πλάγια του πλοίου παραπετάσματα (από παλιά δέρματα ή από χοντρά υφάσματα), για να προστατευθούν οι ναύτες από τα εχθρικά βέλη
<i>προεῖπεν· προαγορεύω</i>	προειδοποιώ
<i>τάξις</i>	παράταξη
<i>ἀνίσχω</i>	σηκώνω ψηλά - ὁ ἥλιος ἀνίσχει · ανατέλλει
<i>ἀντανάγω</i>	βγάζω κι εγώ τα πλοία από το λιμάνι, για να αντιμετωπίσω τους αντιπάλους
<i>ὄψε</i>	αργά, βράδυ

<i>ἔπομαι τινι</i>	ακολουθώ κάποιον
<i>ἐπειδὴν ἐκβῶσι</i>	δηλ. οι Αθηναίοι
<i>ἐξαγγείλαι αὐτῶ</i>	να ανακοινώσουν σ' αυτόν, δηλ. στον Λύσανδρο
<i>πρὶν αὐταὶ ἤκον</i>	παρα μόνο αφού ήρθαν αυτές (δηλ. οι τριήρεις που είχε στείλει για να κατασκοπεύουν)
<i>αἰγιαλός</i>	ανοιχτή, αμμώδης παραλία (γιαλός)
<i>ὄρμῳ (-έω) (<ὄρμος)</i>	αράζω, αγκυροβολώ
<i>μεθορμίζω (<ὄρμος)</i>	μετακινούμαι σε άλλο αγκυροβόλι
<i>μετιόντας· μέτειμι (μετέρχομαι)</i>	αναζητώ, ψάχνω να βρω
<i>ἀπιέναι· ἄπειμι</i>	απέρχομαι, φεύγω
<i>ῥῆχτο· οἴχομαι</i>	σηκώνομαι και φεύγω
<i>οἱ ἐπόμενοι (τοῖς Ἀθηναίοις) παρ' αὐτοῦ</i>	αυτοί που ακολουθούσαν, που κατασκοπεύαν (τους Αθηναίους) κατά διαταγή του
<i>ἐσκεδασμένους· σκεδάννυμαι</i>	διασκορπίζομαι
<i>πόρρωθεν</i>	από μακριά
<i>ὠνοῦμαι (-έομαι)</i>	ψωνίζω, αγοράζω
<i>ἀποπλέοντας</i>	(υποκ.) τοὺς ἐπομένους τοῖς Ἀθηναίοις: τους κατασκόπους· ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτόν: επιστρέφοντας με τα πλοία προς αυτόν
<i>αἶρω ἀσπίδα</i>	(ναυτικό σήμα) σηκώνω ψηλά μια ασπίδα
<i>κατὰ μέσον τὸν πλοῦν</i>	στο μέσο της απόστασης, της διαδρομής
<i>συμπάρημι· συμπάριμι</i>	συμπορεύομαι, πηγαίνω μαζί
<i>βοηθῶ κατὰ κράτος εἰς τὰς ναῦς</i>	τρέχω αμέσως στα πλοία
<i>ὁ ἐπίπλους</i>	η επιθετική κίνηση του στόλου των αντιπάλων
<i>μονόκροτοι, δίκροτοι, πλήρεις (νῆες)</i>	μέσα στη σύγχυση που επικράτησε από την επίθεση των Σπαρτιατών άλλες από τις αθηναϊκές τριήρεις βρέθηκαν με μια σειρά κωπηλάτες (μονόκροτοι), άλλες με δυο σειρές (δίκροτοι), άλλες τελείως άδειες (κεναί) και μόνο οκτώ με τα πληρώματά τους στη θέση τους (πλήρεις).
<i>πρὸς τῆ γῆ</i>	στην ακτή
<i>συνέλεξεν· συλλέγω</i>	συγκεντρώνω, «πιάνω» – ειρωνική χρήση του ρήματος, αφού ο Λύσανδρος έπιασε (σαν ψάρια) τους ναύτες στη στεριά
<i>τειχύδριον</i>	μικρό οχυρό – υποκοριστικό της λ. τείχος
<i>διαφθείρονται τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων</i>	καταστρέφονται οι Αθηναίοι

<i>κατέχω (αμτβ.)</i>	(ως ναυτικός όρος) προσορμίζομαι
<i>ἢ ἄκρα τῆς Λαμψάκου</i>	το ακρωτήριο
<i>ἧ δ' ἡμέρα</i>	την ημέρα κατά την οποία, την ίδια μέρα που...
<i>τριταῖος ἀφικόμενος</i>	αφού έφτασε μετά από τρεις μέρες
<i>οἱ σύμμαχοι βουλευόνται</i>	οι σύμμαχοι ανταλλάσσουν απόψεις και αποφασίζουν
<i>ἃ τε ἤδη παρανενομήκεσαν</i>	(αναφ. αιτιολ. πρότ.) και για εκείνα τα εγκλήματα πολέμου που είχαν ήδη διαπράξει
<i>ζωροῦμαι</i>	συλλαμβάνομαι ζωντανός
<i>κρατῶ τῇ ναυμαχίᾳ</i>	νικῶ (τον αντίπαλο) στη ναυμαχία
<i>ἐπιλαμβάνομαι + γεν.</i>	εἶμαι αντίθετος σε κάτι
<i>ἀποτομή τῶν χειρῶν</i>	αποκοπή, κόψιμο των χειρῶν
<i>αἰτιῶμαί τινα</i>	κατηγορῶ κάποιον
<i>αἰτιῶμαι ὑπό τινος</i>	κατηγοροῦμαι από κάποιον

Ερμηνευτικά σχόλια

§16-32 Στο απόσπασμα αυτό ο Ξενοφών αφηγείται ένα σημαντικό γεγονός: την καταστροφή του αθηναϊκού στόλου στους **Αιγός ποταμούς** του Ελλησπόντου που σφράγισε το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Προσδιορίζει με σαφήνεια τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η καταστροφή. Ο αναγνώστης πρέπει να έχει εποπτεία του χώρου και του χρόνου αλλά και των αιτιών, που προκάλεσαν το γεγονός. Σ' αυτό βοηθούν 1) οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί, κυρίως εμπρόθετοι, 2) το αναπτυγμένο σύστημα των δευτερευουσών προτάσεων και των μετοχών, 3) το λεξιλόγιο. Η αφήγηση μοιράζεται ανάμεσα στους δύο πρωταγωνιστές, τους Αθηναίους και τους Λακεδαιμονίους. Κυρίαρχη προσωπικότητα είναι ο Λύσανδρος. Όλο το κείμενο δένεται με τον σύνδεσμο **δέ** (χρήση **μεταβατική** όχι **αντιθετική**), ο οποίος σε κάθε περίπτωση παρουσιάζει ένα νέο βήμα στη συνέχεια του λόγου.

§16 τὴν βασιλέως κακῶς ἐποιοῦν Πρβλ. 18 «ἢ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν»· η περσική πολιτική, με τον σατράπη κυρίως της Λυδίας Κύρο, βοηθούσε σταθερά πλέον τους Σπαρτιάτες εναντίον των Αθηναίων.

§17 πρὸς τὸν ἔκπλουν
τῶν πλοίων

Για να μη βγαίνουν από τον Ελλήσποντο εμπορικά πλοία που μετέφεραν σιτηρά στην πολιορκημένη Αθήνα.

Χαρακτηριστικό δείγμα της χρήσης των εμπρόθετων προσδιορισμών: οι κινήσεις του Λυσάνδρου προσδιορίζονται ως προς την αφετηρία, την πορεία, την κατεύθυνση και τους σκοπούς σε μία πρόταση τριών περίπου γραμμών.

§19 καὶ διήρπασαν οἱ
στρατιῶται... καὶ
τῶν ἄλλων
ἐπιτηδείων πλήρη

Πρβλ. 20 «Ἐνταῦθα (δηλ. ἐν Ἐλαιούντι), ἀριστοποιούμενοι», 21 «ἐκεῖθεν (δηλ. ἐκ Σηστοῦ) ἐπισιτισάμενοι... ἐνταῦθα (δηλ. ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς) ἐδειπνοποιοῦντο», 25 «τὰ ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας». Τα εκστρατευτικά σώματα, κατά την αρχαιότητα, δεν είχαν «σώμα εφοδιασμού». Ἐπρεπε να εξασφαλίσουν τη συντήρησή τους ἢ με αρπαγή και λεηλασία, ὅπως ἔκαναν οἱ Λακεδαιμόνιοι στη Λάμψακο, ἢ αγοράζοντας ο ἕκαστος στρατιώτης τὰ τροφίματά του ἀπὸ τὴν τοπικὴ ἀγορά, ὅπως ἔκαναν οἱ Αθηναῖοι στη βόρεια ἀκτὴ τοῦ Ελλήσποντου. Ο τρόπος ἐπισιτισμοῦ τῶν ἀντιπάλων ἦταν καθοριστικός για τις ἐξελίξεις.

§16-20

Οι ἀρχικὲς κινήσεις τῶν ἀντιπάλων (16-18) δίνονται κυρίως σε χρόνο παρατατικό· παίρνουν ἔτσι εὐρος, διάρκεια. Ὄταν ὁμως οἱ δύο στόλοι πλησιάζουν (20 κ.εξ.) ἡ ἀφήγηση γίνεται σε ἀόριστο· οἱ ἀντίπαλοι ἐπισπεύδουν τὴ σύγκρουσή τους. Ἡ κατάληψη τῆς Λαμψάκου (19) δίνεται με ζωηρότητα σε **ιστορικό ἐνεστώτα** («αἰροῦσι κατὰ κράτος»).

§25

Σ' αὐτὴ τὴν παράγραφο φαίνεται χαρακτηριστικὰ πόσο βοηθοῦν οἱ μετοχές για να δοθεῖ –πέρα ἀπὸ τὴ σαφήνεια– και τὸ βάθος τῶν ἐνεργειῶν: ο Ξενοφὼν ὁργανώνει τὸν λόγο του ἔτσι ὥστε να ἔχει τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ σαφήνεια και συντομία. Τα δεδομένα στα ὁποῖα στηρίζει ο Αλκιβιάδης τις ἀπόψεις του και τις συμβουλές του (**οὐκ ἐν καλῷ ἔφη...**, **παρήνει, ἔφη**) δηλώνονται με μετοχές: **κατιδών... ὀρμοῦντας... μετιόντας... ἔχοντας**). Ἡ ἀπεγνωσμένη προσπάθειά του να πείσει τοὺς Αθηναῖους στρατηγούς να ἀλλάξουν λιμάνι δηλώνεται και με τὴ χρήση τοῦ Παρατατικοῦ (**παρήνει**) και κυρίως με τὴν ἑμφανικὴ χρησιμοποίηση τοῦ ζωντανοῦ εὐθέος λόγου (**οὔ ὄντες ναυμαχίσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε**), στον ὁποῖο περικλείεται και τὸ βασικὸ του ἐπιχείρημα.

**Άλκιβιάδης κατιδών
ἐκ τῶν τειχῶν** Ο Άλκιβιάδης, μετά την καθαίρεση και την αυτοεξορία του, είχε εγκατασταθεί σε ιδιόκτητο πύργο, κοντά στη Σηστό.

**§29 ἢ Πάραλος
(ναῦς)** Το ένα από τα δύο ταχύπλοα, ιερά πλοία των Αθηναίων (το άλλο ήταν η Σαλαμινία) που χρησιμοποιούσαν για διπλωματικές και άλλες (όχι πολεμικές) αποστολές.

Εὐαγόρας Ο σημαντικότερος βασιλιάς της Κύπρου (411-373 π.Χ.), σύμμαχος των Αθηναίων

§30-32 Το πρώτο κεφάλαιο του Β' βιβλίου των «Ἑλληνικῶν» κλείνει με τον θρίαμβο του Λυσάνδρου και την εκτέλεση των Αθηναίων αιχμαλώτων. Χαρακτηριστική και απάνθρωπη είναι η τελευταία λέξη του κεφαλαίου: **ὁ ἐπιστολεύς** του Σπαρτιατικού στόλου έσφαξε με τα ίδια του τα χέρια τον Αθηναίο στρατηγό Φιλοκλή. Ο Ξενοφών χρησιμοποιεί σύντομες περιόδους (η σύνδεση με τον μεταβατικό **δέ**) και φωτίζει εντυπωσιακές λεπτομέρειες των δραματικών γεγονότων.

**§30 Θεόπομπον τὸν
Μιλήσιον ληστήν** Η πειρατεία ήταν διαδεδομένη στην αρχαιότητα και περισσότερο σε περιόδους ταραγμένες. Ακόμη και αν η συνεργασία του Μιλήσιου πειρατή δεν ήταν «εθελοντική», οι Σπαρτιάτες αυτή την περίοδο του πολέμου, είχαν αρκετά χρήματα, για να πληρώσουν μισθοφόρους, αλλά και για να εξαγοράζουν όσους θα τους φαινόταν χρήσιμοι. Ο νέος Πέρσης διοικητής της περιοχής, ο Κύρος, έδωσε μεγάλα χρηματικά ποσά στον Λύσανδρο.

**§31 ἃ
παρενενομήκεσαν** Δηλ. οι Αθηναίοι πρβλ. 32 **ἀρξάμενος εἰς Ἑλληνας παρανομεῖν**· δηλ. ο Φιλοκλής· η «παρανομία» έγκειται όχι σε παράβαση γραπτῶν νόμων ή συμφωνιῶν μεταξύ των εμπολέμων, αλλά στην παραβίαση άγραφων νόμων, καθιερωμένων, πανελλήνια, θεσμών για την τύχη ομήρων και αιχμαλώτων. Γι' αυτό κατηγορήθηκαν οι Αθηναίοι και ειδικότερα ο Φιλοκλής ως εγκληματίες πολέμου.

**τὴν δεξιὰν χεῖρα
ἀποκόπτειν
τῶν ζωγρηθέντων
πάντων** Άλλες πηγές, όπως ο Πλούταρχος (Λύσανδρος, κεφ. 9), αναφέρουν ότι οι Αθηναίοι είχαν αποφασίσει να κόψουν όχι το χέρι αλλά τον αντίχειρα του δεξιού χεριού, ώστε όσοι θα συλλαμβάνονταν αιχμάλωτοι να μην μπορούν να πιάσουν δόρυ (επομένως να μην μπορούν να ξαναπολεμήσουν), αλλά να μπορούν να κρατούν το κουπί (ώστε να χρησιμοποιηθούν ως κωπηλάτες στα αθηναϊκά πλοία, σε καταναγκαστικά έργα).

**§32 ὅσοι ἦσαν
Ἀθηναῖοι**

Μόνο οι Αθηναίοι καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν. Οι άλλοι, από συμμαχικές πόλεις και μισθοφόροι, αφέθηκαν να γυρίσουν στις πόλεις τους. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς των μελετητών του Ξενοφώντα, με βάση τις αρχαίες πηγές, φαίνεται ότι ο αριθμός των εκτελεσθέντων ήταν τουλάχιστον τρεις χιλιάδες.

**μόνος ἐπελάβετο...
ψηφίσματος**

Ο Αδείμαντος ήταν ο μόνος από τους ρήτορες/πολιτικούς που αντιτάχθηκαν στη σκληρή και απάνθρωπη πρόταση του ακρωτηριασμού των αντιπάλων. Η πρόταση όμως εγκρίθηκε από τη συνέλευση, αλλά βέβαια δεν εφαρμόστηκε, γιατί βρέθηκαν οι Αθηναίοι στη θέση του ηττημένου. Το ψήφισμα πάντως απέβλεπε στο να ανακόψει το ρεύμα των λιποτακτών και αυτών που προσχωρούσαν στις τάξεις του σπαρτιατικού ναυτικού δελεασμένοι από τα χρήματα του Κύρου.

**ἠτιάθη μέντοι ὑπό
τινων προδοῦναι τὰς
ναῦς**

Ο Αδείμαντος γλύτωσε τη θανατική καταδίκη λόγω της ανθρωπίνης στάσης που τήρησε κατά την έγκριση του ψηφίσματος. Ο Ξενοφών καταγράφει όμως και μια άλλη εξήγηση: κατηγορήθηκε όμως από μερικούς ότι πρόδωσε (στους Λακεδαιμονίους) τον στόλο (των Αθηναίων): Η διάδοση αυτή, ότι δηλ. η ήττα στους Αιγός ποταμούς ήταν αποτέλεσμα προδοσίας, βρήκε μεγάλη απήχηση στην κοινή γνώμη της Αθήνας.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Ερωτήσεις - Ασκήσεις

1. Αφού ξαναδιαβάσετε το κείμενο των παραγράφων 25-27 και 30-32 να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις.

 - Τι συμβούλευσε ο Αλκιβιάδης τους Αθηναίους και ποια ήταν η αντίδραση των Αθηναίων στρατηγών;
 - Τι συμβούλευσε ο Λύσανδρος τους κατασκόπους του;
 - Πώς μεταχειρίστηκε ο Λύσανδρος τους αιχμαλώτους;
2. Υπογραμμίστε τη σωστή σημασία:
η λέξη **ἐπιπλέω** (§16) σημαίνει:
πλέω στο πέλαγος,
αποπλέω,
πλέω εναντίον,
πλέω στην επιφάνεια.
3. Υπογραμμίστε την ορθή απάντηση ως προς το συντακτικό ρόλο της λέξης **αὐτῶν** (§17) είναι:
γεν. κτητική του **πόλεις**
αντικείμενο του **ἀφεστηκίας**
γεν. αντικειμενική του **ἔκπλουν**
κατηγ. προσδ. του **πλοίων**
4. Να γραφεί το κείμενο (§16-19) με τις εξής αλλαγές:
Οἱ Ἀθηναῖοι = ὁ Ἀθηναῖος στρατηγός, Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἄβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι = ἡ στρατιά (ο ρηματικός τύπος **ἀφῆκε** (§19) θα γίνει ἀφείσαν).
5. Να καταγραφούν οι εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί των §§16-17 κατά το είδος της επιρρηματικής σχέσης, π.χ. **του τόπου**: ὀρμώμενοι ἐκ τῆς **Σάμου**...
6. Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:
ο ρημ. τύπος **ἀνήχθησαν** (§20) σημαίνει:
βγήκαν στο πέλαγος
ανοίχτηκαν
πορεύθηκαν
επέστρεψαν
7. Να γραφεί το κείμενο των §§23-24 με τις εξής αλλαγές: οἱ Ἀθηναῖοι = ἡ στρατιά τῶν

Ἀθηναίων. Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι

8. Ποιο ήταν το σχέδιο μάχης που διαμόρφωσε ο Λύσανδρος από τη στιγμή που οι Αθηναίοι «ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς». Κάτω από ποιες συνθήκες και με ποιες σκέψεις διαμόρφωσε το σχέδιό του;
9. Να γραφεί σύντομο κείμενο στα αρχαία ελληνικά, όπου ο ίδιος ο Λύσανδρος να καταγράφει τις ενέργειές του (με λέξεις-φράσεις του κειμένου), π.χ. Ἐξέπλευσα ἐκ Ῥόδου πρὸς Ἑλλήσποντον (§16-24).
10. Οι λέξεις/φράσεις της στήλης Α (§25-26) να συνδεθούν με το συντακτικό χαρακτηρισμό τους της στήλης Β και με τη λέξη που συμπληρώνουν/προσδιορίζουν της στήλης Γ (σύμφωνα με το υπόδειγμα):

A η λέξη/φράση	B εἶναι	Γ προσδιορίζει/συμπληρώνει
τοὺς Ἀθηναίους ἔχοντας μεθορμίσαι ὄντες οἱ στρατηγοὶ ἐκεῖνον	υποκείμενο υποκείμενο κατηγ. μετοχή αντικείμενο υποθ. μετοχή αντικείμενο	τοὺς πολεμίους κατιδῶν ἐκέλευσαν παρήνει στρατηγεῖν ναυμαχήσετε

11. Ποια συμβουλή ἔδωσε ο Αλκιβιάδης στους Αθηναίους στρατηγούς και σε ποια δεδομένα τη στήριξε;
12. Ποια εντολή ἔδωσε ο Λύσανδρος στους ἄνδρες που κατασκόπευαν τους Αθηναίους και ποια η σκοπιμότητά της;
13. Ὑπογραμμίστε τη σωστή ἀπάντηση:
Η μετοχή **διασκεδασμένων** (§25) εἶναι:
επιθετική
αιτιολογική
εναντιωματική
τροπική
14. Τα υποκείμενα της στήλης Α (§28-29) να συνδεθούν με τους ρηματ. τύπους της στήλης Β που ανήκουν:

A	B
Θώραξ	βοηθεῖν
Κόνων	συνέλεξεν
τὰς ναῦς	ἀπέπλευσε
Λύσανδρος	διεφθαρμένα
Πάραλος	ἐσήμανεν
τὰ πράγματα	συμπαρήει

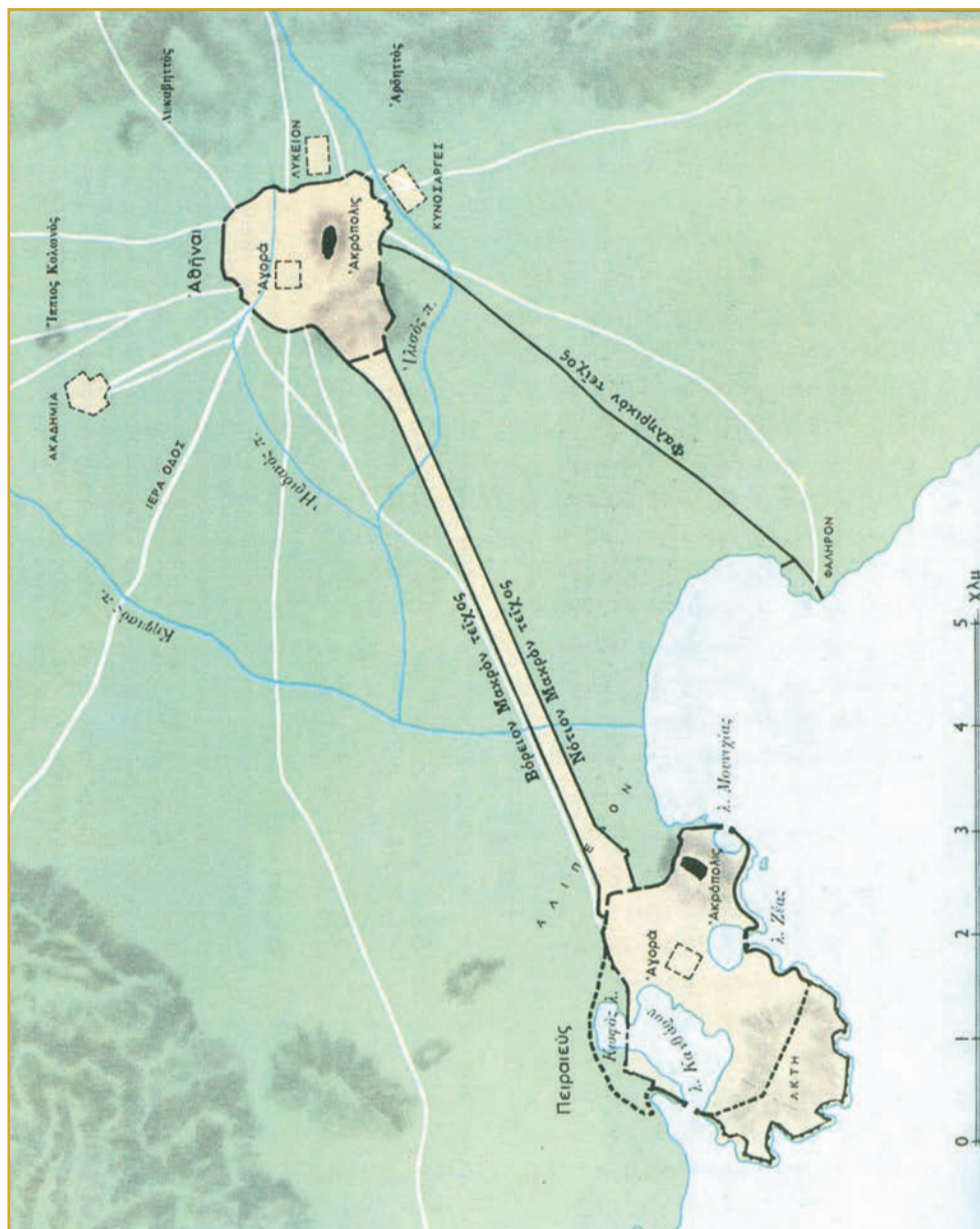
15. Να γραφεί το κείμενο με τις εξής αλλαγές: (§28-29)
 Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι, Κόνων = Κόνων και Τιμόθεος.
16. Πού οφείλεται η πλήρης επιτυχία του σχεδίου του Λυσάνδρου;
17. Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:
 ο ρηματ. τύπος **ἀπήγαγεν** (§30) σημαίνει:
 έκλεψε
 οδήγησε
 τιμώρησε
 εξαφάνισε
18. α) Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι οι πρώην σύμμαχοι των Αθηναίων και τώρα των Λακεδαιμονίων είναι και οι σκληρότεροι κριτές των αιχμαλώτων;
 β) Να γράψετε στα αρχαία τη φράση: «αν νικήσουμε στη ναυμαχία, θα κόψουμε το δεξί χέρι όλων των αιχμαλώτων».
19. Να καταγράψετε τις λέξεις που έχουν στρατιωτική σημασία και εξακολουθούν και σήμερα να έχουν την ίδια ή διαφορετική σημασία.
20. Να συμπληρωθούν τα κενά με σύνθετους τύπους του ρ. **πλέω**.
 Ο στόλος των Λακεδαιμονίων με ναύαρχο τον Λύσανδρο από τη Ρόδο, τις ακτές της Ιωνίας, στον Ελλήσποντο και στη Λάμψακο. Μετά από πέντε ημέρες με ταχύτητα τον πορθμό από τη Λάμψακο ως τους Αιγός ποταμούς και εναντίον των αθηναϊκών πλοίων.
21. Ποιες από τις παρακάτω λέξεις της ΝΕ έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις λέξεις
 α) όρμη, όρμω και β) όρμος: αφορμή, εξορμώ, ορμητήριο, ορμητικός, ορμίσκος, ορμόνη, παρόρμηση, προσορμίζομαι.

22. Συνδέστε τις λέξεις της στήλης Α (§16-19) με τις σημασίες τους στη στήλη Β.

A	B
είσπλέω	πλησιάζω με το πλοίο
έκπλέω	πλέω μαζί με...
προσπλέω	βγαίνω από το λιμάνι με το πλοίο
συμπλέω	πλέω ανάμεσα
άναπλέω	φεύγω με το πλοίο
διαπλέω	πλέω γύρω από...
καταπλέω	φτάνω με το πλοίο στο λιμάνι
παραπλέω	πλέω εναντίον
έπιπλέω	μπαίνω με το πλοίο
περιπλέω	πλέω πάνω
άποπλέω	πλέω παράλληλα

Θέματα για συζήτηση

- Γιατί νικήθηκαν οι Αθηναίοι στους Αιγός ποταμούς παρά την παράδοση που είχαν ως έμπειροι ναυτικοί;
- Ποια προτερήματα είχε ο Λύσανδρος ως στρατηγός;

Η ΟΧΥΡΩΣΗ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΕΙΡΑΙΩΣ

- Τὰ Μακρὰ τείχη
- - - - - Παλαιὰ Κιμώνειος γραμμὴ τοῦ τείχους
- ||||| Μετατροπὲς ἀπὸ τὸν Κόνωνα (4ος αἰ. π.Χ.)